

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.8.38>**ADMINISTRACJA NOTARIALNA: POJĘCIE I SPECYFIKA****Oleksandra Rudchenko***studentka Katedry Prawa Administracyjnego i Gospodarczego
Zaporoskiego Uniwersytetu Narodowego (Zaporoże, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-1218-8712

6337357@gmail.com

Adnotacja. W artykule przeanalizowano pojęcia i specyfikę administracji notarialnej w Ukrainie, które wyprowadzono przez połączenie ogólnych zasad administracji publicznej i cech ukraińskiego modelu notariatu. Zidentyfikowano i ujawniono główne cechy charakteryzujące administrację notarialną, a także cel administracji notarialnej. Należy zauważyć, że do obiektów administracji notarialnej należy zaliczyć: 1) czynności notarialne; 2) czynności rejestracyjne polegające na dokonywaniu wpisów do księgi, dziennika, rejestru itp. w celu ewidencji i potwierdzenia czynności; 3) czynności, które są wiążące dla notariusza lub innej upoważnionej osoby, wykonywane przed dokonaniem czynności notarialnej i od których wyników zależy jej dokonanie; 4) udzielanie porad w zakresie wykonywania czynności notarialnych. Wraz z tym, każdy z tych kierunków administracji notarialnej ma złożoną strukturę wewnętrzną, która znajduje odzwierciedlenie w specyfice jego realizacji. Autor koncentruje się na tym, że administracja notarialna jest: ułatwiająca (pośredniczona przez specyfikę obowiązków notariusza) i zapewniająca (pośredniczona przez specyfikę celu funkcjonowania organów notariatu i quasinotariatu, a także związana ze świadczeniem usług notarialnych przez podmioty notarialne osobom fizycznym i prawnym).

Słowa kluczowe: dokonanie czynności notarialnej, udzielanie porad w zakresie czynności notarialnych, czynność notarialna, czynności notarialne, administracja notarialna, administracja publiczna, czynności rejestracyjne.

NOTARIAL ADMINISTRATION: CONCEPT AND SPECIFICS**Oleksandra Rudchenko***Applicant at the Department of Administrative and Commercial Law Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-1218-8712

6337357@gmail.com

Abstract. The article analyzes the concepts and specifics of notarial administration in Ukraine, which were derived by combining the general principles of public administration and the peculiarities of the Ukrainian notary model. The main features that characterize notarial administration, as well as the purpose of notarial administration, are defined and disclosed. It is emphasized that the objects of notarial administration should include: 1) notarial actions; 2) registration actions, which consist in making entries in a book, journal, register, etc. for the purpose of accounting and confirmation of validity; 3) actions that are mandatory for a notary or other authorized person, which are carried out before the performance of a notarial act, and on the results of which its performance depends; 4) provision of consultations on matters of notarial acts. Along with this, each of the indicated areas of notary administration has a complex internal structure, which is reflected in the specifics of its implementation. The author focuses on the fact that notarial administration is: favorable (which is mediated by the specifics of the duties of a notary) and protective (which is mediated by the specifics of the purpose of the functioning of notarial and quasi-notarial bodies, as well as that which is associated with the provision of notarial services to individuals and legal entities by the subjects of notarial activity).

Key words: performing a notarial act, providing consultations on issues of performing notarial acts, notarial act, notarial activity, notarial administration, public administration, registration actions.

НОТАРІАЛЬНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА СПЕЦИФІКА**Oleksandra Rudchenko***здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-1218-8712

6337357@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано поняття та специфіку нотаріального адміністрування в Україні, яких виведено шляхом поєднання загальних засад публічного адміністрування та особливостей української моделі нотаріату. Визначено та розкрито основні ознаки, які характеризують нотаріальне адміністрування, а також мету нотаріального адміністрування. Наголошено на тому, що до об'єктів нотаріального адміністрування слід відносити:

1) нотаріальні дії; 2) реєстраційні дії, які полягають у внесенні записів до книги, журналу, реєстру тощо з метою обліку та підтвердження чинності; 3) дії, що є обов'язковими для нотаріуса чи іншої уповноваженої особи, які здійснюються до вчинення нотаріальної дії, і від результатів яких залежить її вчинення; 4) надання консультацій з питань вчинення нотаріальних дій. Поряд із цим, кожен із вказаних напрямів нотаріального адміністрування має складну внутрішню структуру, що відображається на специфіці його здійснення. Автором акцентовано увагу на тому, що нотаріальне адміністрування є: сприяльним (що опосередковано специфікою обов'язків нотаріуса) та забезпечувальним (що опосередковано специфікою мети функціонування органів нотаріату та квазінотаріату, а також тим, що пов'язується з наданням суб'єктами нотаріальної діяльності фізичним та юридичним особам нотаріальних послуг).

Ключові слова: вчинення нотаріальної дії, надання консультацій з питань вчинення нотаріальних дій, нотаріальна дія, нотаріальна діяльність, нотаріальне адміністрування, публічне адміністрування, реєстраційні дії.

Вступ. Проблематика визначення сутності нотаріального адміністрування останнім часом привертає активну увагу науковців та практиків, оскільки зміна парадигми публічного управління та підвищення значення прав, свобод та інтересів людини і громадянина як мети діяльності публічних органів потребує створення належного теоретико-методологічного підґрунтя, у тому числі, досконалого понятійного апарату. Відзначимо, що на теперішній час усталене розуміння сутності та ознак нотаріального адміністрування ще не сформувався, що обумовлює потребу у виробленні та обґрунтуванні його правової природи та ознак. Вказане обумовлює потребу у проведенні наукових розвідок за вказаним напрямом і слугує підтвердженням актуальності та важливості досліджуваної проблематики.

Метою статті є розкриття поняття та специфіки нотаріального адміністрування в Україні.

Основна частина. Досягнення мети дослідження реалізовано шляхом виконання поставлених задач, а саме: встановити сутність поняття нотаріального адміністрування в Україні, визначити основні ознаки, які характеризують нотаріальне адміністрування, охарактеризувати мету та об'єкти нотаріального адміністрування, розкрити основні різновиди нотаріального адміністрування.

Науковими розробками, які так чи інакше стосуються питання теоретичного обґрунтування сутності нотаріального адміністрування в Україні, займалися такі теоретики та практики, як: В.В. Баранкова, К.Ф. Білько, С.С. Василів, А.Г. Гуледза, Н.М. Денисяк, М.С. Долинська, Л.В. Єфіменко, Ю.В. Желіховська, Н.В. Ільєва, Ю.П. Ільїна, О.О. Кармаза, В.В. Кобзар, А.М. Ковальчук, С.П. Кондракова, О.В. Коротюк, Т.С. Курило, О.Є. Кухарев, Р.С. Мельник, М.О. Німак, Е.А. Писарева, Г.М. Садівська, Г.С. Семакова, О.В. Скрипник, О.В. Сорочкіна, І.Я. Федорич, І.П. Фріс, С.Я. Фурса, О.М. Чабан. Праці вищезазначених науковців стали підґрунтям для подальших наукових досліджень, проте питанню теоретичного обґрунтування сутності нотаріального адміністрування в Україні уваги не було приділено, що в свою чергу обумовлює актуальність даного дослідження та необхідність продовження наукової дискусії, результатом якої має стати напрацювання теоретико-методологічної бази за вказаним напрямом. Зокрема, в частині сутності поняття нотаріального адміністрування в Україні, основних ознак, які характеризують нотаріальне адміністрування, мети та об'єктів нотаріального адміністрування, а також основних його різновидів.

Слід почати з того, що відповідно до положень ст. 1 Закону України «Про нотаріат», нотаріат в Україні – це система органів та посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, яких передбачено Законом України «Про нотаріат», з метою надання їм юридичної вірогідності. При цьому, вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). Слід також сказати, що на нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах або займаються приватною нотаріальною діяльністю, законом може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, з метою надання їм юридичної вірогідності. Разом із тим, документи, яких оформлено державними і приватними нотаріусами, мають однакову юридичну силу (*Про нотаріат, 1993*).

Таким чином, на нотаріуса покладається обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, яких передбачено Законом України «Про нотаріат», з метою надання їм юридичної вірогідності (*Про нотаріат, 1993*). Враховуючи вказане, можемо констатувати, що кожна нотаріальна дія та нотаріальний акт, як підтвердження її вчинення, мають підпорядковуватися правовим приписам, тобто вимогам законності (*Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура, 2007: 80*).

Як видається, виходячи зі змісту наведеного нормативного матеріалу, важливо окремо звернути увагу на категорію «нотаріальна діяльність». Передусім необхідно вказати на відсутність легального визначення поняття «нотаріальна діяльність» у вітчизняному законодавстві. Разом із тим, Закон України «Про нотаріат» досить вільно оперує поняттям «нотаріальна діяльність», не розкриваючи його змісту (*Про нотаріат, 1993*). При цьому, аналіз положень Закону України «Про нотаріат» дозволяє осмислено сформулювати такі основні ознаки нотаріальної діяльності: 1) вчиняється від імені держави; 2) має публічний характер; 3) вчиняється спеціально визначеним законом колом суб'єктів; 4) вчиняється відповідно до спеціальної, чітко регламентованої законом процедури (*Про нотаріат, 1993*).

Між тим, аналіз сталих наукових доробок дозволяє стверджувати, що термін «нотаріальна діяльність», у науковій та навчальній літературі розглядають у різних аспектах. Так, одні науковці визначають її як різновид юридичної діяльності, що має превентивний (попереджувальний) характер та охоплює сукупність постійно або систематично здійснюваних публічних дій, яких спрямовано на юридичне закріплення

безспірних цивільних прав і фактів (надання офіційної сили, вірогідності юридичним правам, фактам і документам), які виконуються органами нотаріату та квазінотаріату, з метою забезпечення захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій та надання правової допомоги (Долинська, 2015: 82–83). Зазначимо, що М.С. Долинська вказує, що нотаріальна діяльність, у широкому її змісті, стосується, насамперед, осіб, які звертаються до нотаріуса за вчиненням нотаріальних дій, тобто отримання нотаріальних послуг. Тому без таких суб'єктів нотаріальна діяльність не здійснюватиметься. Нотаріат має існувати, насамперед, для охорони та захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, а не лише за їх рахунок (Долинська, 2018: 70).

На думку М.О. Німак, нотаріальна діяльність у її змістовому аспекті – це правова діяльність нотаріуса або інших уповноважених осіб, яка полягає у вчиненні нотаріальних дій, наданні консультацій щодо їх вчинення, вчиненні інших дій, яких безпосередньо пов'язано із нотаріальними діями і які підлягають реєстрації вчинення цих нотаріальних дій у реєстрах, книгах та журналах, з метою захисту прав та інтересів осіб, надання безспірним правам і фактам юридичної вірогідності, надання документам юридичної сили (Німак, 2017: 416).

В.В. Баранкова розглядає нотаріальну діяльність як правозастосовну юрисдикційну діяльність, у межах якої компетентним органом – нотаріусом – вирішується конкретна нотаріальна справа, а наслідком є правозастосовний нотаріальний акт, що містить висновок про наявність певного права у зацікавленої особи або юридичного факту (Баранкова, 1998: 143).

Під нотаріальною діяльністю І.П. Фріс розуміє врегульовану законом, іншими нормативними актами професійну непідприємницьку діяльність особи, що має статус нотаріуса, або особи, якої наділено правом вчинення окремих нотаріальних дій, пов'язану із посвідченням прав та фактів, що мають юридичне значення, вчинення інших дій з метою надання їм юридичної вірогідності, а також надання громадянам і юридичним особам кваліфікованої юридичної консультативної допомоги. При цьому автор вказує, що нотаріальна діяльність в операційному аспекті є врегульованою правом системою операцій, що включає у себе з'ясування її правових основ, вивчення документальної бази, прийняття рішення, вчинення нотаріальної дії та її фіксація у реєстрах, а також видачу документів (Фріс, 2013: 48).

У той же час, М.О. Німак відстоює думку про те, що нотаріальна діяльність – це не тільки сукупність нотаріальних дій, які вчиняються нотаріусами та іншими уповноваженими суб'єктами, але й надання консультацій з питань вчинення нотаріальних дій. Як вказує автор, консультація не є нотаріальною дією, оскільки за її наслідками не видається нотаріальний акт, проте надання консультацій є нотаріальною діяльністю, оскільки надається нотаріусом та стосується вчинення нотаріальної дії. Видається, встановлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, її волевиявлення та дійсних намірів, перевірка її правоздатності та дієздатності, перевірка повноважень представника, документів, яких подано для вчинення нотаріальної дії, також не є ні нотаріальними діями, ні складовими нотаріальної дії, оскільки це ті дії, які здійснюються до вчинення нотаріальної дії, і від результатів яких залежить, чи буде вчинено саму нотаріальну дію. Такі дії є обов'язковими для нотаріуса, вони є складовими нотаріального провадження, але не нотаріальної дії. Натомість, вказані дії є нотаріальною діяльністю, бо є обов'язком нотаріуса чи іншої уповноваженої особи і від них залежить вчинення нотаріальної дії (Німак, 2017: 416).

Принагідно зазначимо, що правовою основою нотаріальної діяльності, відповідно до положень ст. 2 Закону України «Про нотаріат», є Конституція України, Закон України «Про нотаріат» та інші законодавчі акти України (Про нотаріат, 1993). Водночас, відповідно до положень ст. 7 Закону України «Про нотаріат», нотаріуси або посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України та його територіальних органів, а в Автономній Республіці Крим – також нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим (Про нотаріат, 1993). Серед іншого, здійснюючи нотаріальну діяльність, нотаріуси керуються положеннями Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, 2012), низки інших нормативно-правових актів галузевого законодавства (цивільного, цивільного процесуального, господарського, земельного, сімейного, трудового, адміністративного) щодо врегулювання конкретного виду правовідносин. Також нотаріуси у встановленому порядку та в межах своєї компетенції вирішують питання, які впливають з норм міжнародного права, а також укладених Україною міжнародних договорів (Про нотаріат, 1993).

У світлі наведеного слід вказати, що перехід від державоцентричної парадигми державного управління до концепції сервісної держави обумовив оновлення понятійного апарату, а також потребу в обґрунтуванні сутності та ознак публічного адміністрування, за допомогою якого реалізуються цілі існування сервісної держави. Аналіз сталих наукових доробок дозволяє стверджувати, що єдиного підходу до розуміння змісту та правової природи поняття «публічне адміністрування» в наукових та правових джерелах дотепер не сформовано, сам термін у сучасній правовій науці використовується у декількох змістовних значеннях: 1) спосіб реалізації публічного інтересу як інтересу певної соціальної спільноти, об'єднаної у межах території держави; 2) механізм реалізації державної політики; 3) діяльність органів публічної влади (або державних органів та органів місцевого самоврядування), якої спрямовано на досягнення загальносуспільних цілей.

На думку ж О.Б. Зіборєвої, визначення поняття «публічне адміністрування» у широкому розумінні певною мірою залежить від рівня розвитку демократичних відносин у суспільстві. Якщо держава

характеризується як демократична, то публічне адміністрування можна визначити як професійну, оплачувану, фінансовану із державного та місцевих бюджетів діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, спрямовану на забезпечення прав, потреб та інтересів людини та громадянина, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності та інших учасників суспільних відносин у межах єдиної державної (публічної) політики. У вузькому ж, технократичному, розумінні публічне адміністрування будь-якої держави можна розглядати як сукупність дій уповноважених державою органів та їх посадових осіб, яких спрямовано на реалізацію заходів державної політики у всіх сферах життєдіяльності суспільства (Зіборєва, 2021: 223). Ознаками публічного адміністрування виступають: а) зв'язок між спрямованістю дій осіб, які безпосередньо здійснюють заходи публічного адміністрування, і державною (публічною) політикою; б) професійний характер публічного адміністрування; в) детальна нормативно-правова регламентованість більшої частини діяльності з публічного адміністрування; г) наявність розподілу компетенції між різними суб'єктами публічного адміністрування з метою уникнення дублювання їх функцій (Зіборєва, 2021: 223).

Специфікуючи сказане до предмета нашого дослідження, можна дійти проміжного висновку, що нотаріальним адмініструванням є зовнішньо орієнтована діяльність уповноважених суб'єктів, якої пов'язано з реалізацією та впровадженням у життя положень Конституції та законів України. Зазначимо, що така діяльність здійснюється у позапримусовому (публічно-сервісному) порядку.

Вбачається, метою нотаріального адміністрування є забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій та надання правової допомоги. При цьому, на теперішній час на суб'єктів нотаріального адміністрування не тільки покладено обов'язок посвідчувати юридичні факти, а й попереджувати вчинення громадянами дій, які можуть порушити їх права та обов'язки, шляхом попередніх консультацій та роз'яснень з приводу вчинених нотаріальних дій.

Щодо сутнісних ознак нотаріального адміністрування, слід констатувати, що в Україні воно є переважно сприяльним та забезпечувальним. І в цьому аспекті слід звернути увагу на висновки, яких було зроблено Р.С. Мельником. Так, аналізуючи сутність та зміст категорії «публічне управління», автор вказує, що публічне управління є складним видом діяльності не лише у, так би мовити, зовнішньому, але й внутрішньому вимірі, оскільки здійснюється за допомогою численних засобів, які тягнуть за собою різні юридичні наслідки для об'єктів управлінського впливу (Detterbeck, 2006: 4–5). З огляду на вказане, на думку Р.С. Мельника, необхідно розрізняти:

- втручальне публічне управління, якого пов'язано з обмеженням прав, свобод та законних інтересів приватної особи, яке проявляється у покладанні на неї обов'язків або обтяжень;
- сприяльне публічне управління, котре має на меті сприяння приватним особам у реалізації наданих їм прав, свобод та законних інтересів. Воно пов'язується з наданням суб'єктами публічного управління приватним особам послуг, дозволів, пільг, довідок тощо;
- забезпечувальне публічне управління, яке пов'язується із забезпеченням нормального (повноцінного) існування приватних осіб та спрямовується на вирішення питань забезпечення населення водою, електрикою, газом, наданням інформаційних, освітніх послуг тощо. Також до забезпечувального публічного управління автор відносить діяльність суб'єктів публічного управління щодо розбудови об'єктів інфраструктури (автомобільні шляхи, парки, спортивні споруди тощо);
- делеговане публічне управління, що реалізується у тих сферах, де відбувається передача суб'єктами публічного управління частини покладених на них функцій для виконання приватними особами. Такими можуть виступати як фізичні (наприклад, громадський інспектор), так і юридичні особи приватного права (наприклад, адвокатське бюро, залучене органом місцевого самоврядування для надання безоплатної правової допомоги тощо). При цьому, Р.С. Мельник зазначає, що делегуванню підлягають, як правило, ті функції, які реалізуються суб'єктами публічного управління у межах сприяльного та забезпечувального управління. Хоча в окремих випадках можливим є делегування і втручальних повноважень.

Ще раз хочемо акцентувати увагу на тому, що підтримуємо позиції тих вчених, які: розглядають як повноправних учасників адміністративно-правових відносин суб'єктів делегованих повноважень (а ними можуть виступати фізичні та юридичні особи як приватного, так і публічного права) (Свистович, 2017: 41); до основних суб'єктів публічної адміністрації відносять, крім органів виконавчої влади та суб'єктів місцевого самоврядування, суб'єктів делегованих повноважень: а) громадські об'єднання; б) інших суб'єктів під час здійснення делегованих законодавством виконавчих функцій (Галуцько, Діхтієвський, Кузьменко, Стеценко, 2018: 73–81);

– виконавче публічне управління, що здійснюється у межах впровадження суб'єктами публічного управління у життя положень Конституції та законів України. Інакше кажучи, виконавче публічне управління має на меті задоволення публічного інтересу через застосування законодавства;

– розпорядче публічне управління, котре реалізується виданням суб'єктами публічного управління підзаконних правових актів у разі відсутності відповідних законів або їх недостатності для повного регулювання відповідних суспільних відносин. Як вказує автор, суб'єкти публічного управління самостійно створюють правове підґрунтя для своєї діяльності, яке, однак, за будь-яких умов не має суперечити принципу верховенства права, порушувати засади демократії, соціальної та правової державності (Мельник, 2012: 97–98).

Говорячи про категорію «нотаріальне адміністрування», слід вказати, що серед ознак, які характеризують нотаріальне адміністрування, можна виділяти такі:

– це діяльність спеціально уповноважених державою органів та посадових осіб, на яких покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, яких передбачено законом, з метою надання їм юридичної вірогідності;

– це діяльність, яка здійснюється відповідно до положень Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України та його територіальних органів, а в Автономній Республіці Крим – також нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, з урахуванням норм міжнародного права, а також укладених Україною міжнародних договорів;

– це діяльність, якої спрямовано на впорядкування та забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій та надання правової допомоги;

– зовнішньою формою вираження такої діяльності у більшості випадків є нотаріальні акти – документи, які видають нотаріальні органи, або засвідчення їх, яке вказує на те, що нотаріальну дію вчинено;

– зміст цієї діяльності має превентивний (попереджувальний) характер та охоплює сукупність постійно або систематично здійснюваних публічних дій, який спрямовано на юридичне закріплення безспірних цивільних прав і фактів (надання офіційної сили, вірогідності юридичним правам, фактам і документам), які виконуються органами нотаріату та квазінотаріату;

– це діяльність, яка переважно охоплює забезпечувальне та сприяюче публічне адміністрування.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що специфіка діяльності уповноважених суб'єктів нотаріального адміністрування обумовлена сферою їх предметного відання – нотаріальні правовідносини; метою їх діяльності – захист прав та інтересів осіб, надання безспірним правам та фактам юридичної вірогідності, надання документам юридичної сили; а також гарантіями діяльності, яких спрямовано на осіб, які звертаються до нотаріуса за вчиненням нотаріальних дій, тобто отриманням нотаріальних послуг.

Між тим, видається, нотаріальне адміністрування є однією із тих сфер, невід'ємними властивостями якої є системність та об'ємність, а також значна змістовна ускладненість. Вбачається, до об'єктів нотаріального адміністрування слід відносити:

– нотаріальні дії щодо: 1) посвідчення правочинів (договорів, заповітів, довіреностей, вимог про нотаріальне посвідчення правочину тощо); 2) життя заходів щодо охорони спадкового майна; 3) видачі свідоцтва про право на спадщину; 4) видачі свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього подружжя) на підставі спільної заяви або в разі смерті одного з подружжя; 5) видачі свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів); 6) видачі свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів), якщо прилюдні торги (аукціони) не відбулися; 7) провадження опису майна фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою або місце перебування якої невідоме; 8) видачі дублікатів нотаріальних документів, що зберігаються у справах нотаріуса; 9) накладення та зняття заборон щодо відчуження нерухомого майна (майнових прав на нерухоме майно), об'єктів незавершеного будівництва та майбутніх об'єктів нерухомості, що підлягають державній реєстрації; 10) накладення заборон щодо відчуження грошових сум, що будуть зараховані заявником вимоги, визначеним відповідно до ч. 4 ст. 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства», на рахунок умовного зберігання (ескроу), відкритий відповідно до зазначеного закону; 11) засвідчення справжності підпису на документах; 12) засвідчення вірності перекладу документів з однієї мови на іншу; 13) посвідчення факту, що фізична чи юридична особа є виконавцем заповіту; 14) посвідчення факту, що фізична особа є живою; 15) посвідчення факту перебування фізичної особи в певному місці; 16) посвідчення часу пред'явлення документів; 17) передання заяв фізичних та юридичних осіб іншим фізичним та юридичним особам; 18) приймання у депозит грошових сум та цінних паперів; 19) вчинення виконавчих написів; 20) вчинення протестів векселів; 21) вчинення морських протестів; 22) приймання на зберігання документів; 23) засвідчення вірності копій (фотокопій) документів і виписок з них;

– реєстраційні дії, які полягають у внесенні записів до книги, журналу, реєстру тощо з метою обліку та підтвердження чинності. Зазначимо, що нотаріус зобов'язаний вчиняти такі дії через повноваження, яких покладено на нього законом;

– дії, які є обов'язковими для нотаріуса чи іншої уповноваженої особи, які здійснюються до вчинення нотаріальної дії, і від результатів яких залежить її вчинення: 1) щодо встановлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, її волевиявлення та дійсних намірів; 2) перевірки правоздатності та дієздатності особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії; 3) перевірки повноважень представника; 4) перевірки документів, яких подано для вчинення нотаріальної дії;

– надання консультацій з питань вчинення нотаріальних дій. Зазначимо, що консультація не є нотаріальною дією, оскільки за її наслідками не видається нотаріальний акт, проте надання консультацій є нотаріальною діяльністю, оскільки надається нотаріусом та стосується вчинення нотаріальної дії.

Поряд із цим, кожен із вказаних напрямів нотаріального адміністрування має складну внутрішню структуру, що відображається на специфіці його здійснення. Не можна залишити поза увагою і той факт, що основним різновидом нотаріального адміністрування є: сприяльний тип, що опосередковано специфікою обов'язків нотаріуса – сприяти фізичним та юридичним особам у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду; та забезпечувальний тип, що опосередковано специфікою мети функціонування органів нотаріату та квазінотаріату – забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій та надання

правової допомоги; а також тим, що пов'язується з наданням суб'єктами нотаріальної діяльності фізичним та юридичним особам нотаріальних послуг, тобто вчиненням нотаріальних дій.

Висновки. Таким чином, поєднавши загальні засади публічного адміністрування та особливості української моделі нотаріату, доцільно констатувати, що нотаріальним адмініструванням є цілеспрямована діяльність спеціально уповноважених органів та посадових осіб – суб'єктів нотаріального адміністрування, а саме: нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси), а також уповноважених на здійснення окремих нотаріальних дій посадових осіб органів місцевого самоврядування, консульських установ України та дипломатичних представництв України, яка має превентивний (попереджувальний) характер та реалізується через сукупність постійно або систематично здійснюваних публічних дій, яких спрямовано на юридичне закріплення безспірних цивільних прав і фактів (надання офіційної сили, вірогідності юридичним правам, фактам і документам), вчинення дій, відмінних від нотаріальних, яких безпосередньо пов'язано із нотаріальними діями, але які здійснюються до вчинення нотаріальної дії та є обов'язковими для нотаріуса чи іншої уповноваженої особи, адже від їх результатів залежить вчинення нотаріальної дії, внесення записів до книги, журналу, реєстру тощо з метою обліку та підтвердження чинності вчинених нотаріальних дій, надання консультацій щодо вчинення нотаріальних дій, з метою забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, що звернулися по вчинення нотаріальних дій чи надання правової допомоги.

До основних ознак, які характеризують нотаріальне адміністрування, видається, слід відносити такі: 1) це діяльність спеціально уповноважених державою органів та посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, яких передбачено законом, з метою надання їм юридичної вірогідності; 2) це діяльність, яка здійснюється відповідно до положень Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України та його територіальних органів, а в Автономній Республіці Крим – також нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, з урахуванням норм міжнародного права, а також укладених Україною міжнародних договорів; 3) це діяльність, якої спрямовано на впорядкування та забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій та надання правової допомоги; 4) у більшості випадків зовнішньою формою вираження такої діяльності є нотаріальні акти – документи, які видають нотаріальні органи, або засвідчення їх, яке вказує на те, що нотаріальну дію вчинено; 5) зміст нотаріального адміністрування має превентивний (попереджувальний) характер та охоплює сукупність постійно або систематично здійснюваних публічних дій, яких спрямовано на юридичне закріплення безспірних цивільних прав і фактів (надання офіційної сили, вірогідності юридичним правам, фактам і документам), які виконуються органами нотаріату та квазінотаріату; 6) це діяльність, яка переважно охоплює забезпечувальне та сприяюче публічне адміністрування.

Вбачається, метою нотаріального адміністрування є забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій та надання правової допомоги.

Натомість, як видається, до об'єктів нотаріального адміністрування слід відносити: 1) нотаріальні дії; 2) реєстраційні дії, які полягають у внесенні записів до книги, журналу, реєстру тощо з метою обліку та підтвердження чинності; 3) дії, що є обов'язковими для нотаріуса чи іншої уповноваженої особи, які здійснюються до вчинення нотаріальної дії, і від результатів яких залежить її вчинення; 4) надання консультацій з питань вчинення нотаріальних дій. Поряд із цим, кожен із вказаних напрямів нотаріального адміністрування має складну внутрішню структуру, що відображається на специфіці його здійснення.

Підсумовуючи вищезазначене, приходимо до висновку, що інститут нотаріального адміністрування на тлі євроінтеграційної спрямованості України потребує пильної уваги та модернізації, а законодавство України щодо регулювання діяльності нотаріусів – приведення до міжнародних стандартів. Разом із тим, вивчення теоретичних аспектів реалізації інституту нотаріального адміністрування дасть змогу удосконалити зазначений інститут та створити дієву та ефективну систему надання якісних, своєчасних та доступних нотаріальних послуг в умовах сучасних потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Detterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht. München, 2006.
2. Баранкова В.В. Правова природа нотаріальної діяльності. *Вісник Академії правових наук України*. 1998. № 3. С. 137–143.
3. Галуцько В., Діхтєвський П., Кузьменко О., Стеценко С. Адміністративне право України. Повний курс : підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
4. Долинська М.С. Гарантії нотаріального процесу як складові гарантії нотаріальної діяльності в Україні. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. 2018. № 3. С. 68–74.
5. Долинська М.С. Особливості реалізації нотаріальної діяльності у незалежній Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 75–84.
6. Зіборєва О.Б. Поняття та ознаки публічного адміністрування. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. № 64. С. 220–223.
7. Мельник Р.С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 95–98.

8. Німак М.О. Співвідношення понять «нотаріальна діяльність» та «реєстраційна діяльність нотаріуса». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2017. № 865. С. 413–420.
9. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n3>.
10. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n430>.
11. Свистович Р.С. Суб'єкти публічної адміністрації: сучасний вимір. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки*. 2017. № 3. С. 39–43.
12. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : наук.-практ. посіб. / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Кліменко, С.Я. Рабовська, О.О. Кармаза та ін.; за заг. ред. С.Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С.Я. : КНТ, 2007. 1216 с.
13. Фріс І.П. До поняття нотаріальної діяльності. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 33. С. 44–51.

References:

1. Detterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht. München, 2006 [in English].
2. Barankova, V.V. (1998). Pravova pryroda notarialnoi diialnosti [Legal nature of notarial activity]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. Vyp. 3. p. 137–143 [in Ukrainian].
3. Halunko, V.V. & Dikhtievskiy, P.V. & Kuzmenko, O.V. & Stetsenko, S.H. Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]. Povnyi kurs: pidruchnyk. Kherson : OLDI-PLIUS, 2018. 446 s. [in Ukrainian].
4. Dolynska, M.S. (2018). Harantii notarialnoho protsesu yak skladovi harantii notarialnoi diialnosti v Ukraini [Guarantees of the notarial process as components of guarantees of notarial activity in Ukraine]. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. Vyp. 3. p. 68–74 [in Ukrainian].
5. Dolynska, M.S. (2015). Osoblyvosti realizatsii notarialnoi diialnosti u nezalezhnii Ukraini [Peculiarities of implementation of notarial activity in independent Ukraine]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Vyp. 3. p. 75–84 [in Ukrainian].
6. Ziborieva, O.B. (2021). Poniattia ta oznaky publichnoho administruvannia [Concepts and signs of public administration]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Vyp. 64. p. 220–223 [in Ukrainian].
7. Melnyk, R.S. (2012). Kategoria «publichne upravlinnia» u novii interpretatsii [The category «public administration» in a new interpretation]. *Pravo i suspilstvo*. Vyp. 6. p. 95–98 [in Ukrainian].
8. Nimak, M.O. (2017). Spivvidnoshennia poniat «notarialna diialnist» ta «reiestratsiina diialnist notariusu» [Correlation of the concepts «notary activity» and «registration activity of a notary»]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnik»*. *Yurydychni nauky*. Vyp. 865. p. 413–420 [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Poriadku vchynennia notarialnykh dii notariusamy Ukrainy [On the approval of the Procedure for the performance of notarial acts by notaries of Ukraine]: nakaz Ministerstva yustytysii Ukrainy vid 22.02.2012 r. № 296/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#n3> [in Ukrainian].
10. Pro notariat [About the notary]: Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 r. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n430> [in Ukrainian].
11. Svystovych, P.C. (2017). Subiekty publichnoi administratsii: suchasnyi vymir [Subjects of public administration: modern dimension]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriya: Yurydychni nauky*. Vyp. 3. p. 39–43 [in Ukrainian].
12. Spadkove pravo: Notariat. Advokatura. Sud [Inheritance law: Notary. Advocacy. Court] : nauk.-prakt. posib. / S.Ia. Fursa, Ye.I. Fursa, O.M. Klivenko, S.Ia. Rabovska, O.O. Karmaza ta in.; za zah. red. S.Ia. Fursy. Kyiv : Vydavets Fursa S.Ia. : KNT, 2007. 1216 s. [in Ukrainian].
13. Fris, I.P. (2013). Do poniattia notarialnoi diialnosti [To the concept of notarial activity]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*. Vyp. 33. p. 44–51 [in Ukrainian].